

PERFORMERS

MAGAZINE VOOR UITVOERENDE KUNSTENAARS | DECEMBER 2018 | NR. 4 | JAARGANG 18

MAGAZINE

LIVEMUZIEK OP
DE INTENSIVE CARE
MUZIEK AAN BED

DUTCH PERFORMERS
HOUSE
PRODUCTIEHUIS VAN
EN VOOR MUSICI

JOB ROGGEVEEN
'ONGECONPLICIEERD
MUZIEK MAKEN'

van de redactie

VOORWAARTS

En toen was het december. Geen kerstnummer dit jaar, wel veel leesvoer.

De begrotingsbehandelingen cultuur en media, een vast item op de Haagse agenda, hebben wij voor een keer buiten beschouwing gelaten. Hoewel de geluiden vanuit de regering onverminderd positief zijn, blijven de daden uit, constateerden wij hier al vele malen, of het nou om herstel van de kaalslag onder Rutte I of om een verdere verbetering van het Auteurscontractenrecht gaat. De woorden zijn mooi, maar werkelijk effectief beleid blijft uit. We zullen er nog vaak op wijzen en samen met de bonden de noodzaak van ingrijpen blijven benadrukken, om te voorkomen dat professionele kunstbeoefening daadwerkelijk louter een hobby wordt. Maar dit nummer slaan wij dat even over.

'WIJ KUNNEN OOK ZELF HET HEFT IN HANDEN NEMEN'

Gelukkig zijn wij niet alleen afhankelijk van Den Haag. Wij kunnen ook zelf het heft in handen nemen. Veel musici doen dat dagelijks. En ook Sena wil met de oprichting van Dutch Performers House (pag. 16) een extra bijdrage aan werkgelegenheid en verdienvermogen doen. Zoals Sena, na jaren lobby vanuit met name de Ntb, er in slaagde, samen met diezelfde overheid, een nieuw Investeringsfonds Pop op te richten, waarbinnen Fair Practice een subsidievoorwaarde zal worden. Binnen Sena een unieke samenwerking tussen producenten en uitvoerend kunstenaars. Een unieke "publiek-private samenwerking". Anita Verheggen, beleidsmedewerkster van Kunstenbond/Ntb en lid van de Sena Raad van Aangeslotenen vertelt (op pag. 26) over het nieuwe fonds en de lange aanloop. Als afsluiting van de viering van 25 jaar naburig recht vroegen wij drie musici naar hun ervaringen met Sena. Vanaf volgend jaar kijken wij weer vooruit. Een begin daarmee maken wij met de nieuwe rubriek 'Even voorstellen' op de Sena-nieuwspagina. Elk nummer zal een van de medewerkers, mensen wiens naam u wellicht ooit onder een mail zag staan of wiens stem u door de telefoon hoorde, zich aan u voorstellen. Sena is klaar voor de komende 25 jaar, voor zowel de oude als de nieuwe generatie, willen wij maar zeggen.

Daarnaast de vaste rubrieken, met aandacht voor de verschillende muzikale genres: luitist en musicoloog Willem Mook in Hoe doet ie het?, pianist Ralph van Raat, animator en muzikant Job Roggeveen, maar ook de waarde van muziek in de horeca en op de intensive care. Muziek is overall, een veelkoppig monster, maar een goedaardig. Een urgent nummer zouden wij bijna zeggen.

JOB ROGGEVEEN

De ster van de succesvolle animatiestudio Job, Joris en Marieke zit barstensvol ideeën die er allemaal uit moeten.

4

RALPH VAN RAAT

De favoriete componisten van Ralph van Raat krijgen bar weinig applaus. Toch glanst de carrière van de klassieke pianist aan alle kanten. Hoe flikt hij dat?

10

REFLECTIES

Een derde tot zelfs zestig procent van de bevolking doet niet aan cultuur, zo blijkt uit een onderzoek van het SCP. Een bijna onbegrijpelijke conclusie, stelt Erwin Angad-Gaur.

12

PERFORMERS MAGAZINE

wordt uitgegeven onder verantwoordelijkheid van de Sena-sectie Uitvoerende Kunstenaars. Het blad is bestemd voor rechthebbende uitvoerende kunstenaars en andere geïnteresseerden. Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend.

©2018 Sena-sectie Uitvoerende Kunstenaars

HOOFDREDACTEUR: Erwin Angad-Gaur

REDACTIE: Jeroen Akkermans,
Erwin Angad-Gaur,
Anita Verheggen

EINDREDACTIE: Jeroen Akkermans

VORMGEVING: Robert Swart

COVERFOTO: Job Roggeveen

Foto: Ivo van der Bent

ILLUSTRATIES: Robert Swart

OPLAGE: 17.980 ex.

AUTEURS: Guido van Oorschot, Erwin Angad-Gaur,

Jimmy Tigges, Rianne van der Molen,
Mascha Felix, Jowi Schmitz, Anita Verheggen,
Jeroen Akkermans, Nelleke Slot en
Henk Westbroek.

REDACTIEADRES: Catharina van Renneslaan 20,
Postbus 113, 1200 AC Hilversum
Telefoon: (035) 625 17 00

E-mail: performers@sena.nl

Website: www.sena.nl/performers-magazine

LIVEMUZIEK OP DE INTENSIVE CARE

De projectgroep MuziC is ervan overtuigd dat muziek een helende werking heeft. Op zoek naar bewijzen dat 'muziek aan bed' werkt.

18

PRODUCENTEN-VERGOEDING

Labels claimen steeds vaker een deel van de producentenvergoeding voor eigen beheer-artiesten.

22

EN VERDER

2 VAN DE REDACTIE

7 SENA NIEUWS

8 HOE DOET IE HET?

14 DE WAARDE VAN MUZIEK

16 DUTCH PERFORMERS HOUSE

17 INNOVATIE: SENSEL MORPHING

20 25 JAAR SENA

24 CELLO BIËNNALE

26 PODIUM

27 HENK WESTBROEK

Hij is de man achter muziekproject Happy Camper, maakt zijn eigen instrumentale nummers en is onderdeel van de succesvolle animatiestudio Job, Joris en Marieke. Job Roggeveen heeft vele talenten en ziet die het liefst versmelten. “Ik heb zoveel ideeën, die moeten er op een of andere manier uit.”

Door Rianne van der Molen
Foto's: Ivo van der Bent

Nominaties voor de International Emmy Kids Awards (voor *Kop Op*), de Gouden Kalveren (voor *A Double Life*) en – al in 2015 – de Oscars (voor *A Single Life*) laten zien dat de ster van het animatietrio Job, Joris en Marieke al even rijzende is. Maar hoe druk het ook is, art director Job Roggeveen (39) blijft daarnaast investeren in zijn muziek. “Voor mij horen de muziek en de studio bij elkaar,” vertelt hij op een Utrechts terras. “Ik heb eigenlijk nooit het gevoel gehad dat ik moest kiezen. Het enige wat soms frustrerend is, is dat niet alles in een dag past. Ik zou meer tijd willen hebben.”

Als muzikant werd hij eerst bekend als toetsenist van El Pino and the Volunteers. In 2011 startte hij Happy Camper, een collectief met artiesten als Tim Knol, Blaudzun, Marien Dorleijn (Moss), Janne Schra, Maurits Westerik en Pien Feith. “Naast El Pino wilde ik graag iets voor mezelf hebben,” vertelt Job. “Een project waarin ik vrij was om de muziek te maken die ik zelf wilde. Toen ik het liet horen aan anderen, waren mensen heel enthousiast over de liedjes. Maar mijn eigen zangstem haalde het niet bij de kwaliteit van mijn composities. Ik begreep al snel dat een goede zanger of zangeres zo’n nummer nog beter kan maken. Muzikanten zoals Janne Schra of Marien Dorleijn kunnen met hun stem iets extra’s. Bovendien

trekken zij op een podium automatisch de aandacht. Ik vind het leuk om te spelen, maar ben niet echt een performer.”

MEER DAN LIEDJES SCHRIJVEN

In eerste instantie lijkt het enorme collectief vooral geschikt voor in de studio, maar Job besluit te proberen om gezamenlijk op te treden. “Het leek me heel erg tof om in één show al die zangers en zangeressen voorbij te laten komen,” vertelt hij. “Maar logistiek was het natuurlijk een flink geregeld, iedereen had immers ook een eigen agenda. Wel had ik het geluk dat El Pino and the Volunteers de begeleidingsband wilde zijn bij de eerste tour.” Hij besloot om iedereen een normale prijs te betalen. “Alle muzikanten kregen minstens 200 euro per show. Gelukkig kon ik subsidie krijgen van het Fonds Podiumkunsten. Anders was dat niet gelukt.” Volgens hem moet je in deze tijd altijd oppassen om optredens voor te weinig geld of helemaal niets te doen. “Als je daarmee begint, is het moeilijk om te stoppen. Bovendien schat je jezelf dan niet genoeg op waarde. Alleen al daarom is het belangrijk om gewoon een fatsoenlijk bedrag te krijgen.” Het hielp daarbij dat de opgewekte en soms melancholische indiepop van Happy Camper warm onthaald werd, dat de tournees drukbezocht werden en de bijbehorende video's

‘IK MAAK MUZIEK
DIE IK WIL MAKEN’

veel bekeken. “Het is voor mij nooit alleen liedjes schrijven geweest,” vindt Job. “Ik denk altijd na over concepten eromheen. Samen met Joris en Marieke bedacht ik Manfred, de altijd kamperende yeti. Waar de zangers elkaar afwisselden, was Manfred als frontman steeds op de achtergrond in beeld. Dat nadenken over concepten komt waarschijnlijk ook door mijn andere werk.”

Als onderdeel van de goedlopende studio van Job, Joris en Marieke, is hij nooit afhankelijk geweest van zijn inkomsten als muzikant. Tot nu toe kiest de studio altijd voor een combinatie van eigen projecten en commercieel werk. Dat heeft altijd goed gelopen. Zo maakten ze rekenmethodes voor kinderen én bijvoorbeeld de video van Gers Pardoel (*Ik Neem Je Mee*). “Daardoor kan ik muziek maken die ik echt heel graag wil maken,” denkt Job. “Ik hoef niet van mijn droom af te wijken omdat ik niet genoeg verdien. Want hoewel ik het belangrijk vind dat je als muzikant voldoende betaald krijgt voor optredens, weet ik ook hoeveel je moet investeren. Als ik alles wat ik heb verdiend met Happy Camper afzet tegen de uren die erin zitten, slaat het helemaal nergens op. Maar ik vond het zo te gek om te doen, dat ik daar alles voor over had.”

ONGECOMPLICEERD PIANOSPELEN

Ondanks dat enthousiasme besloot hij Happy Camper vorig jaar na drie albums te parkeren. Niet omdat de samenwerking stroever verloopt of hij ideeën mist, maar simpelweg omdat het regelen te veel wordt. “Naast het drukke bestaan van de studio, was ik op zoek naar een manier van muziek maken waarbij ik me totaal op het creatieve deel kon storten en me zo min mogelijk met randzaken zoals het management bezig hoefde te houden. Weer een tour opzetten, weer mensen bij elkaar zoeken; dat voelde voor mij niet

echt als een vernieuwende stap. Het was nodig om een andere richting op te gaan.”

Job doelt op de instrumentale stukken die hij nu schrijft vanachter zijn piano en die in januari één voor één uitgebracht zullen worden. Intense en sfeervolle composities waarin hij schakelt tussen melancholisch en zonnig. “Ik had gewoon veel zin om lekker piano te spelen en stukken te schrijven. Heel ongecompliceerd.” Al zit er zeker wel een gedachte achter het werk wat hij nu maakt. “Met de studio

werken we nu aan een lange animatiefilm. Ik weet dat ik nog een boel te leren heb om echt een goede score voor een lange film te maken, waarbij de muziek de film echt naar een hoger plan tilt. Deze stukken zijn een soort oefening.” Het spelen en componeren is voor hem iets wat er altijd uit moet. Als ze met de studio een project hebben met weinig muziek, kruipt hij thuis direct achter zijn piano. “Ik heb zoveel ideeën, die moeten er op een of andere manier uit,” zegt hij lachend. “Ik zou graag toe willen naar een

moment waarop we lange films maken en ik mijn volledige muzikale bestaan ook in de studio kan stoppen.” Want waar de twee elementen nu al bij hem versmelten, verwacht hij dat dit in de toekomst nog vaker zal gebeuren. “Met Joris en Marieke heb ik nog veel meer plannen voor langere films, dus wie weet. Ik hoop dat er uiteindelijk nog meer muziek nodig is. Maar ook als dat niet zo is, zal ik muziek blijven maken. Want ook al ben ik geen geboren performer, ik ben wel een geboren muzikant.”

‘HET ENIGE WAT SOMS FRUSTREREND IS, IS DAT NIET ALLES IN EEN DAG PAST’

Sena Nieuws

Laatste kans repertoire 2015

Aanmelden kan nog tot 31 december

Heb jij nog repertoire over het jaar 2015 dat nog niet is aangemeld? Dan is nu je laatste kans! Tot uiterlijk 31 december 2018 kun je repertoire over het jaar 2015 aanmelden. Daarna wordt 2015 afgesloten en wordt repertoire over die periode niet meer verwerkt. Daarvoor geldt namelijk een wettelijke termijn van drie jaar. Het aanmelden van repertoire doe je via je account op de portal MySena of natuurlijk via de Sena app.

Wie ben je?

“Ik ben Silvia Biemans, geboren in het Brabantse Odiliapeel, wonend op Scheveningen en op zoek naar een huisje in Utrecht. Ik ben 41 lentjes jong, houd van muziek, festivals, het strand, lezen en genieten van mijn rijke sociale leven. Sinds mei 2017 werk ik bij Sena.”

Wat is je achtergrond?

“Ik wist al jong dat ik de muziek in wilde. Tijdens mijn opleiding Sociale Culturele Vormgeving kwam ik voor mijn stage terecht bij Dynamo Open Air, een fantastisch festival. Voor een volgende stage mocht ik naar Mojo Concerts in Delft, waar ik een aantal jaren met plezier heb gewerkt – tot Willem Venema mij vroeg om voor zijn nieuwe bedrijf The Alternative te komen werken. Geweldige tijd gehad, maar na een paar jaar wilde ik toch verder kijken. Uiteindelijk ben ik voor mezelf begonnen en heb ik me met mijn bedrijfje Butterfly !nc de afgelopen 10 jaar vooral gefocust op het produceren van muziekevenementen.”

Wat doe je precies bij Sena?

“Als Accountmanager Relatiebeheer heb ik veel contact met rechtshouders. Ook bezoek ik evenementen om Sena te vertegenwoordigen in bijvoorbeeld een panel of presentatie. Nog niet iedereen weet precies wat Sena doet en mijn doel is om hier verandering in te brengen. Wie weet tot ziens dus!”

Muziek verzacht fileleed

Onderzoek: Muziek in de file

Muziek Werkt, een initiatief van Sena en Buma/Stemra, wilde weten welke rol muziek speelt in de file en liet ruim duizend ochtendfilerijders bevragen. En wat blijkt? Muziek is dé remedie tegen fileleed.

Driekwart (77%) van de filerijders ervaart de ochtendspits als (heel) vervelend. Bijna iedereen (97%) luistert muziek in de ochtendfile, waarbij 4 op de 5 filerijders naar de radio luisteren. Top 40 popmuziek is veruit de favoriete muzieksoort om het fileleed te verzachten (64%). Ook Nederlandstalige muziek (28%), rock (24%) en dance/house/techno (24%) helpen veel mensen de file door.

Benieuwd naar meer onderzoeksuitkomsten en verrassende feitjes? Check de infographic op www.muziekwerkt.nl

Even voorstellen:

Silvia Biemans

We starten met een nieuwe rubriek op de pagina Sena-nieuws in het Performers Magazine. In de rubriek ‘Even voorstellen’ stelt een Sena-medewerker zich kort en krachtig voor. In deze eerste editie: Silvia Biemans van de afdeling Relatiebeheer & Servicedesk.

HOE DOET IE HET?

WAT VOOR PROJECTEN DOE JE ALLEMAAL?

"Ik treed op, ik geef lezingen en presentaties, ik dirigeer, ik coach, ik geef les. Allemaal in de oude muziek."

IS DAT IDEEAAL?

"Voor mij wel. Een vaste baan heeft me nooit getrokken en dat is maar goed ook, want voor luitisten zijn er in Nederland misschien drie vaste banen te vinden.

Na mijn conservatoriumstudie ging ik door met musicologie, dat was een logisch gevolg van mijn keuze voor de luit: er is nog heel veel over het instrument te ontdekken, dus ik zat altijd al in bibliotheken en archieven. Het heeft mijn beroepspraktijk gemaakt tot een mix van beide disciplines. De ene dag coach ik een studentenkoor dat oude muziek wil zingen. De andere dag geef ik een lezing of concert. Ik heb 24 leerlingen, ik dirigeer meerdere vocale muziekensembles. Als ik optreed gebeurt dat ook in verschillende samenstellingen en in verschillende vormen, met zangers, in ensembleverband, met een poëzievoordracht, of solo.

Ik bracht onder andere een dubbel-cd uit met muziek van Nicolas Vallet, een Frans-Amsterdamse luitist en componist uit de Gouden Eeuw. Ook maakte ik een cd met muziek van Constantijn Huygens. In beide gevallen verdiepte ik me in de componisten en daar kwam weer uit voort dat ik verschillende soorten lezingen ontwikkelde. Mijn nieuwste presentatie heeft als titel *Zo klinkt de Gouden Eeuw!*. Die houd ik niet alleen voor culturele organisaties maar ook steeds vaker op verzoek bij mensen thuis. Ik maak die lezing op maat. Stel dat iemand aan het Haarlemse Spaarne

me uitnodigt voor zo'n lezing, dan begin ik bij het uitzicht. Daar, wijs ik aan, hadden ze in 1576 een enorme brand kunnen zien. Als we wat verder terug in de tijd gaan: tijdens het beleg van Haarlem, vlogen de kanonskogels je daar om de oren. Hoorbaar maak ik het verleden door luitmuziek uit die verschillende tijdsperiodes te spelen, op de bijbehorende luiten. En ik laat ze met een powerpointpresentatie prachtige lichtbeelden zien, vaak uit hun eigen buurt.

Zo vloeien mijn projecten in elkaar over en breiden ze zich uit. In die zin lijk ik op zo'n Nicolas Vallet uit de zeventiende eeuw: die componeerde niet alleen, hij trad ook op, hij gaf muziekboeken uit, hij had een muziekschool en zelfs een dansschool. Muzikale ondernemers zijn we, hij en ik, elk in onze tijd."

LUKT HET OM ROND TE KOMEN VAN DE MUZIEK?

"Het is soms krap, maar het gaat. Tegelijk heb ik er nooit spijt van gehad dat ik de muziek in ben gegaan. Ooit studeerde ik sterrenkunde, ik kom uit een academisch nest, maar

WILLEM MOOK (62) IS LUITIST EN MUSICOLOOG

toen ik de luit eenmaal ontdekte wist ik het zeker: ik wil de muziek in. Hier heb ik met zoveel leukere mensen te maken. Het is echt een vreugde om dit werk te doen."

LEUKERE MENSEN?

"De luit is een complex, polyfoon instrument. Vaak ontdekken mensen de luit pas op latere leeftijd en dan zijn ze heel gemotiveerd om het te leren. Maar juist op latere leeftijd is het leren weer extra lastig. Dat levert frustratie op, en als leraar kan ik daarbij helpen, want ik heb hetzelfde meegemaakt. Ik heb gemerkt dat mensen die voor de luit kiezen vaak interessante mensen zijn. Je gaat geen luit spelen om even lekker te raggen. Het is een verinnerlijkt, verdiepend instrument en dat zijn de bespelers vaak ook."

HOE DENK JE OVER NABURIG RECHT? HEB JE ER OOK WAT AAN?

"Ik verdien uiteraard pas geld als mijn cd's worden gedraaid op de radio. Wat af en toe gebeurt. Oude muziek duurt per nummer vaak één tot drie minuten: heel geschikt dus voor de radio."

WAAR LOOP JE TEGENAAN?

"Programmeurs hebben sinds de bezuinigingen weinig ruimte voor oude muziek. Bovendien kijken ze bij festivals heel snel naar het buitenland als ze musici inviteren, terwijl in eigen land genoeg goede mensen rondlopen. Tot slot wordt er vaak gekozen uit een vast kringetje, het is moeilijk om daar tussen te komen.

Maar ik ben goed in acquireren. Als ik naar concerten ga, spreek ik zo mogelijk na afloop met de organisatoren, ik geef mijn kaartje, of soms een cd. Er zijn zo weinig mensen bekend met oude muziek, je moet je zichtbaar maken."

WAT IS JE GEHEIM?

"Ik kan mensen met aanstekelijk enthousiasme deelgenoot maken van mijn liefde voor de muziek en de muziekgeschiedenis. Ik ben goed in associatief denken; bij het lesgeven gebruik ik verhalen en metaforen om uit te leggen wat ik bedoel. Verder is voor mij oude muziek de muziek waarbij mijn diepste wezen tot uiting komt. Zó wil ik leven, zó wil ik contact hebben met publiek, met leerlingen, met medemusici."

Door Jowi Schmitz Foto: Minke Faber

HOOGSTE JAAROMZET: LAAGSTE JAAROMZET:

-€ 44.000 bruto -€ 30.000 bruto

MUZIKANTENKOSTEN: "Bladmuziek – ik heb net het liedboek van Anne Boleyn aangeschaft –, studiemateriaal, reisgeld en mijn instrumentenverzekering is ook behoorlijk kostbaar. Ik heb op dit moment tien luiten, dus dan loopt dat wel in de kosten. Ik heb er overigens 28 gehad, dus zo bezien valt tien best mee. Het zijn ook allemaal verschillende luiten, nodig voor het spelen van muziek uit verschillende tijdsperiodes. Het duurste jaar wat muziekkosten betreft was toen ik net een nieuwe oplage van mijn Huygens-cd had uitgebracht in eigen beheer: € 9300. Het minst dure jaar tot nu: € 3000."

GROOTSTE UITSPATTING DIT JAAR: "Ik heb net een nieuwe luit besteld, die gaat € 3500 tot € 4000 kosten. Maar het duurt wel even voor die komt: er is een wachtlijst, dus er gaat al snel twee, drie jaar overheen. De luit die ik nu heb besteld? Ik zal het voor de liefhebber vertellen: het is een 6-korige Renaissanceluit naar een instrument uit 1520."

Door Guido van Oorschot
Foto: Simon van Boxtel

SLIM PROGRAMMEREN

De klassieke pianist Ralph van Raat heeft wereldwijd succes met hypermoderne muziek. Hoe verdient hij zijn boterham met dit lastige genre?

Ralph van Raat heeft zijn koffers bijna gepakt. In zijn agenda, eind oktober, staat het debuut in een legendarische concertzaal: de New Yorkse Carnegie Hall. Natuurlijk, er dringen wel meer pianisten door tot dat lustoord, niet zelden met muziek van romantische helden als Chopin en Brahms. Maar hun stukken zul je Ralph van Raat (40) niet gauw horen spelen. Zijn favoriete componisten dragen namen als Rzewski, Bryars en Boulez. Die hebben twee dingen gemeen: ze zijn geboren in de 20ste eeuw, en van het traditionele klassieke-muziekpubliek krijgen ze bar weinig applaus.

Hoe kan het dan dat de carrière van Ralph van Raat aan alle kanten glanst? "Slim programmeren," luidt zijn nuchtere antwoord. "Dat doe ik op twee manieren. Ten eerste kent moderne muziek een enorme variatie. Het zijn heus niet alleen maar tuut-piep-krakklanken die vandaag de dag worden gecomponeerd. Er zit ook volop melodieuze en spirituele muziek tussen. Door die diversiteit kan ik voor een bepaald publiek of een zaal op maat programmeren. Dan wissel ik onbekende stukken af met muziek van een componist die men waardeert. Of ik speel een minder bekende componist van wie ik zeker weet dat hij aanslaat."

INNOVATIEF EN ONORTHODOX

Van Raat verklapt ook zijn tweede geheim: af en toe kiest hij onorthodoxe partners. Zo maakte hij enkele jaren geleden met astronaut André Kuipers de voorstelling *Sterren en planeten*. Kuipers vertelde over zijn ruimtereis, Van Raat speelde muziek van componisten als George Crumb en John Cage. "Niet bepaald publiekslievelingen. Maar met die voorstelling ontdekte ik hoe snel men moderne muziek mooi vindt, met de juiste handreiking. Op de radio zouden veel mensen Cage meteen wegdraaien, maar in het theater, met sfeervolle beelden, vallen ze ervoor. Na afloop kreeg ik te horen: fantastisch, die Cage!" In Nederland is Van Raat zo bekend dat hij het zonder manager kan stellen. "Programmeurs van concertseries stellen het persoonlijke contact op prijs. Maar in het buitenland komt het juist amateuristisch over als je geen manager hebt. Bij Carnegie Hall kenden ze mijn cd's, doordat mijn manager ze jaar in jaar uit op de hoogte heeft gehouden. Uiteindelijk won de aanhouder en vloeiende er een debuut uit voort."

Kenners weten: waar Ralph van Raat opduikt, valt iets nieuws te beleven. Neem de wereldpremière die hij in september speelde in Parijs. Het ging om een vergeten jeugdwerk van Pierre Boulez, de in 2016 overleden componist die in Frankrijk wordt vereerd als een halfgod. Naar *Prélude, Toccata et Scherzo* had Van Raat vasthoudend gespeurd. "De handgeschreven partituur lag in een Zwitsers archief. Kom maar langs, zeiden ze na enig aandringen. Tot mijn verbazing kreeg ik vrij snel toestemming het stuk uit te voeren, ook van Boulez' erfgenamen. Op 25 november speel ik in de Rotterdamse Doelen de Nederlandse première. Niet om op te scheppen hoor, maar in Parijs werd het een megasucces. Het publiek bleef maar klappen en roepen."

RAPPORT SOCIAAL EN CULTUREEL PLANBUREAU

EEN ONBEGRIJPelijke CONCLUSIE

Donderdag 8 november verscheen het rapport *Het culturele leven*, een onderzoek door het Sociaal en Cultureel Planbureau. Wie in cijfers gelooft zou er, bij snelle lezing, uit kunnen opmaken dat de Nederlander uiterst actief deel uitmaakt van het culturele leven. Een omkering is ook mogelijk, een schrikbarende conclusie zelfs: een derde tot zelfs zestig procent van Nederland doet niet actief aan cultuur. Een bijna onbegrijpelijke conclusie.

Door Erwin Angad-Gaur Illustratie: Robert Swart

Wat beweren de onderzoekers precies? Onder 'cultureel leven' wordt volgens de onderzoekers een breed begrip bedoeld, men wil daaronder zowel kunst (podiumkunst, beeldende kunst, literatuur, film en video), erfgoed (immaterieel en materieel) als ontwerp (architectuur, design) verstaan. Ook gaat het om gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde uitingen, professioneel beoefend of gedaan door amateurs.

Aangezien de scheiding tussen professional en amateur in de cultuurwereld steeds kleiner wordt, een begrijpelijke keuze, zou ik cynisch kunnen opmerken.

AMATEUR

Maar buiten dat cynisme: culturele belangstelling kan de Nederlander niet ontzegd worden, stellen de onderzoekers. Tweederde van de bevolking neemt als amateur deel aan culturele uitingen. De meesten doen dat door te zingen, een instrument te bespelen, te tekenen of te schilderen. Een derde houdt zich bezig met erfgoed,

waaronder vooral onderzoek naar lokale geschiedenis of naar historische personen. Het is een aanzienlijk percentage. Wel moet aangetekend worden dat het aandeel van tweederde van de bevolking ontstaat als gerekend wordt met een deelname aan het culturele leven van "ten minste één keer per jaar". Uitgaande van "minstens twaalf keer per jaar" gaat het om 40 procent van de Nederlanders.

Er zijn vele activiteiten in het sociale leven waar een lager percentage actieve participatie te vinden is.

DEFINITIES

Niettemin verbaast mij dit soort cijfers. Het heeft met definities te maken uiteraard. De meting is, zoals zo vele metingen, zo lang als zij breed is. Elke Nederlander participeert in cultuur, niet jaarlijks of maandelijks, maar dagelijks. Alleen al door te spreken, door te sms'en of te mailen, op Twitter of sociale media, door een liedje te zingen onder de douche, te

schrijven in het dagboek of te knutselen met de kinderen. Elke Nederlander consumeert op eenzelfde wijze cultuur: het is als ademen, we kunnen niet zonder.

Waar komt het idee van slechts tweederde van ons land (of zelfs maar veertig procent) dan toch vandaan? Hoe kan men concluderen dat een derde (of zelfs zestig procent) van onze landgenoten *niet* actief aan cultuur doet?

Uit definities en uit perceptie, is het enig mogelijke antwoord. Uit enquêtes en uit het eigen besef van de ondervraagden. Uit een diepgeworteld calvinisme wellicht?

HOKJES

Vraag een Nederlander of hij of zij aan cultuur doet en het antwoord is ontkennend. Vraag hem of haar of hij/zij lid is van een vereniging en hij of zij beaamt dat enthousiast. De zangvereniging, de toneelvereniging, de sportvereniging. Geen land ter wereld, waar meer in kleine groepsverbanden gefunctioneerd wordt dan in ons land

'ELKE NEDERLANDER CONSUMEERT OP EENZELFDE WIJZE CULTUUR: HET IS ALS ADEMEN, WE KUNNEN NIET ZONDER'

van hokjes, het land van iedereen zijn eigen zuil. Het land waar, wat wij achter gesloten deuren doen, niet voor publiek bevestigen geschikt lijkt. Ook niet als het voor de hele wereld op Facebook te volgen is. De Nederlander beseft pas aan cultuur te doen als hij dat officieel of in groepsverband doet, zo lijkt het. En zo lijken ook de onderzoekers te denken, al beweren zij anders.

"Het culturele leven is een belangrijk onderdeel van het maatschappelijk leven en voor velen ook van het individuele leven. Het heeft ruimtelijke, sociale en economische betekenis, het biedt mogelijkheden tot identificatie en discussie, tot ontspanning en (zelf) reflectie," aldus de onderzoekers. Het

besef van individuele cultuurbeoefening kent men dus wel. "Het SCP heeft een model ontwikkeld om het culturele leven in Nederland in kaart te brengen," vervolgen zij trots, "Het was hiertoe uitgenodigd nadat het ministerie van OCW op advies van de Raad voor Cultuur stopte daarover zelf de overzichtspublicatie *Cultuur in Beeld* uit te brengen. Dit model bestaat eruit 10 culturele domeinen te bezien vanuit het perspectief van 14 kernthema's."

Ben ik al te streng als ik hen zou willen terugverwijzen naar de tekentafel?

Het rapport is te vinden via https://www.scp.nl/Nieuws/Een_model_om_Het_Culturele_Leven_in_kaart_te_bringen

DE WAARDE VAN MUZIEK

Elke winkel heeft een eigen publiek en een eigen sfeer. Die sfeer wordt mede bepaald door het interieur, de bediening – en doorgaans ook door de muziek. Performers Magazine praat met Rosalie Hazeleger, van Museumcafé Klok in Utrecht.

Door Jimmy Tigges
Foto: Minke Faber

‘Het vrolijkste museum van Nederland’, luidt de lokroep van Museum Speelklok. In de voormalige, middeleeuwse Buurkerk in hartje Utrecht zijn honderden mechanische muziekinstrumenten te bewonderen: van minimale speeldoosjes, automaten en speelklokken tot enorme carillons, orchestrions (mechanische orkestjes) en dans- en straatorgels. De vrolijkheid begint al in het sinds 2015 openbaar toegankelijke Museumcafé Klok. Bij binnenkomst valt de bijzondere barombouw op: een uitvergrote replica van een orgelmuziekboek. De ponsgaten vormen de compositie *Als ik boven op de Dom kom*, het officiële stadslied, van ras-Utrechter Rijk de Gooyer uit 1956. Koffie drinken of lunchen doet men in deze hooggewelfde ruimte in een decor van een tiental topstukken uit de collectie. Louter zelfspelende instrumenten, vertelt Rosalie Hazeleger, medewerker marketing en communicatie. Geen opgenomen, maar levende muziek dus. Ze kunnen met muntjes in werking worden gezet. Vooral het indrukwekkende Decap-dansorgel is in trek. “Sommige bezoekers gooien er muntje na muntje in. Mensen komen

vanaf de straat op het geluid af. Aan de achterkant zit een gigantische carroussel orgelboeken met zeer gevarieerde muziek. Dit soort grote orgels stond vooral in Brabant en België, in dans- en spiegelzalen. Ze zijn bijna allemaal verdreven door de jukebox, veel orgels zijn op de brandstapel beland.”

Regelmatig worden er in het café verjaardagen gevierd. “Op kinderefeestjes wordt natuurlijk *Lang zal ze leven* gespeeld. Het orgelboek kun je zo klaarzetten en met een druk op de knop starten.”

Als het stil is laat het personeel de pianola spelen, de in een glimmende zwarte vleugel ingebouwde ‘spookpiano’. “Die werkt met ingespeelde floppy’s. Het repertoire varieert van Beatlesliedjes tot de Notenkraaker van Tsjajkovski of kerstmuziek. Het is prachtig om de toetsen en pedalen te zien bewegen, kinderen staan vaak met open mond te kijken. De pianola kan veel meer dan een pianist met tien vingers.”

Elk zelfspelend instrument bestaat uit drie elementen. Ten eerste herbergt het klankbronnen, zoals een viool, orgelpijp, trommel of accordeon. Een programma bepaalt welke melodie er klinkt. “Dat kan een kartonnen orgelboek met gaatjes zijn of een cilinder met pinnetjes, maar ook een papieren rol of metalen plaat.” De aandrijving tenslotte, elektrisch of door spierkracht, zet het mechaniek in werking. Even lijkt het alsof de nabije Domtoren binnen te horen is, maar het is een museumstuk vlak achter de entree. “Ons eigen carillon, het beginpunt van onze rondleidingen.”

‘Zelfspelende muziekinstrumenten zijn pareltjes om naar te kijken’, meldt een tekstbordje in het museum. ‘Vanwege het ambachtelijke handwerk, de markante schilderijen, bijzondere materialen en kunsthistorische stijlen. Elk instrument is een unieke verschijning.’ Dat geldt ook voor de instrumenten in het café, zoals de driedimensionale miniatuurkermis achter glas. Een muntje in de gleuf laat kleine mensjes als hologrammen dansen op de muziek, een door filmprojector en spiegels geschapen illusie.

In het Flötenuhr uit 1850 daarnaast, is de muziek op een cilinder geprogrammeerd. Van opzij zijn de orgelpijpen aan de achterkant zichtbaar. Zelfs het schilderij boven de Grandezza, een zelfspelende piano, heeft een spelwerk. Het orchestrion De Arburo bevat tientallen instrumenten, waaronder castagnetten. Om de papieren rol te zien draaien, moeten de luikjes open. “Vroeger vond men het magisch dat er muziek uit een kast kwam, de techniek werd verborgen gehouden. Nu wil je de techniek zien, is dat juist de schoonheid. We laten hier graag zien – en horen – hoe het werkt. Vooral als er iets beweegt en er lampjes oplichten is het een visueel spektakel. Bij de rondleidingen vertellen we er graag cultuurhistorische verhalen bij.”

‘ALS HET STIL IS LAAT HET PERSONEEL DE PIANOLA SPELEN’

MUSEUMCAFÉ KLOK IN UTRECHT

Dutch Performers House (DPH) is nu bijna een jaar operationeel. Het is een productiehuis dat op initiatief van Sena Performers werd opgericht. Anita Verheggen is, als SoCu-verantwoordelijke van de sectie Performers en bestuurslid van DPH, nauw betrokken bij de projecten die het productiehuis laat ontwikkelen.

Door Nelleke Slot

PRODUCTIEHUIS VAN EN VOOR MUSICI

Wat is de bedoeling van Dutch Performers House?

"Het productiehuis is van en voor musici. DPH ondersteunt professionele Nederlandse of in Nederland wonende musici bij het uitoefenen van hun vak. Wij willen door middel van eigen sociale, culturele en educatieve projecten fatsoenlijk betaalde werkgelegenheid, exposure en een platform voor musici creëren. We willen daarmee ook subsidies van derde partijen in de wacht zien te slepen."

Met welke projecten zijn jullie momenteel bezig?

"Dat is bijvoorbeeld het streaming project *Humble Heroes* dat in september online ging. Daar zijn sessiemusici voor even hoofdartiest en spelen twee van hun favoriete stukken in de Exalto Studio's. Producent Corine Haitjema maakt er mooie opnamen van en Bart Wirtz en Rolf Delfos doen de interviews. Zanger Lodewijk van Gorp en slagwerker Léon Klaasse beten de spits af. Binnenkort volgen meer sessiemusici. We willen hen via dit project meer exposure bieden en aandacht besteden aan hun enorme vakmanschap en veelzijdigheid. Sessiemusici zijn belangrijke aangeslotenen van Sena maar bivakkeren altijd op de achtergrond. Om die reden hebben wij ook de Humble Hero Award geïnitieerd. De eerste award, een beeldje van drummer/beeldend kunstenaars Han Bennink, werd uitgereikt tijdens het jubileumfeest van Sena in Paradiso. Dat was een geweldig feest waar DPH ook aan heeft meegewerkt."

Welke plannen staan er verder op stapel?

"DPH werkt momenteel samen met de verantwoordelijke producenten aan o.a. de Gouden Notekrakers 2019 en het Sena Performers Internationale Laureatenfestival. Dat is een showcase festival met

Léon Klaasse foto: Raymond van Mil

optredens van de winnaars van toonaangevende internationale jazzconcurssen waar we, met behoorlijk wat succes, proberen een duurzaam internationaal netwerk van jazz/World-festivals op te zetten die de optredende artiesten ook daadwerkelijk boeken. Internationaal perspectief voor artiesten is van levensbelang, zeker in Nederland waar slechts een zeer beperkt aantal podia deze muziekgenres programmeert. Festivals uit o.a. Australië, Brazilië, Rusland, India, Frankrijk, Israël, Duitsland en Zuid-Afrika bezoeken de showcases en zijn enthousiast over de musici en het concept. Daarnaast vinden we de Sena Performers European Guitar Award belangrijk. De sandwichformule van de award in combinatie met een week vol gitaarevenementen spreekt ons erg aan. Op onze website willen we aandacht besteden aan de muziekproducties die met bijdragen van het Sena Performers Muziekproductiefonds tot stand zijn gekomen

en informatie geven over de festivals en evenementen die met de sociaal culturele gelden van Sena Performers worden ondersteund. Een voorlichtingsproject over Sena en het belang voor musici om zich aan te sluiten, is in de maak."

Kunnen musici subsidie aanvragen bij DPH?

"Nee, Dutch Performers House is geen fonds. Aanvragen voor sociaal culturele projecten kan men gewoon blijven doen bij de sectie Sena Performers zelf. En uiteraard kunnen musici voor hun muziekproducties een aanvraag doen bij het Sena Performers Muziekproductiefonds. Dutch Performers House is er om zélf werkgelegenheid en zichtbaarheid te kunnen creëren, maar de sectie blijft ook gewoon initiatieven uit de markt steunen."

Info over DPH en Humble Heroes via: www.dutchperformershouse.nl

MULTIFUNCTIONEEL AANRAAKSCHERM

De Sensel Morphing is een soort mini-iPad met een zeer gevoelig aanraakscherm en nogal multifunctioneel: het apparaat is in een handomdraai om te toveren tot een piano, keyboard, drumbord, tekenvel of een toetsenbord. De vondst: dunne velletjes met knoppen en toetsen die op het scherm zijn vast te klikken. Door Jeroen Akkermans

Het stikt van de elektronische instrumenten waarmee je digitale muziek kan maken. Van iPad-achtige touchscreens en strips met sensoren tot drumvellen met aanraakgevoelige sensoren. Probleempje is misschien wel dat de speeltafel al snel bezaaid is met instrumenten, computers, toetsenborden enz. Het Amerikaanse Sensel kwam onlangs met een Apple-achtig apparaat dat hier wat aan probeert te doen door diverse instrumenten te combineren.

OVERLAYS

De Sensel Morphing, een soort MacBook met een supergevoelige trackpad, heeft de afmetingen van een mini-iPad en herbergt 20.000 drukgevoelige sensoren die zo gevoelig zijn dat ze de aanraking van een veertje of de haartjes van een penseel registreren. Het interessante van de Sensel Morphing (een naam die slaat op de verschillende gedaantes die het device kan aannemen) zit hem in de zogenaamde 'overlays', dunne buigzame vellen die met magneetjes op de trackpad zijn te klikken. De vellen bevatten bijvoorbeeld

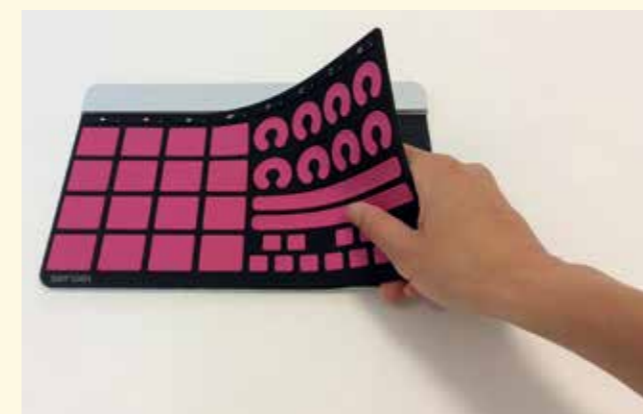
de toetsen van een piano, drumpads, sliders en controllers maar ook knoppen om te tekenen of een QWERTY-toetsenbord. De magneetjes op een specifiek vel zijn zo geplaatst dat het apparaat herkent of er een pianovel, toetsenbord of keyboard op ligt. De gebruiker kan dus volstaan met het verwijderen van een vel en vastklikken van een ander.

DIY-PROJECT

Sensel heeft tien van dit soort vellen op de markt gebracht, maar dat lijkt meer een soort voorproefje van wat er mogelijk is aan interfaces. Het bedrijf mikt namelijk ook op de DIY-muzikant. Die kan namelijk zelf óók een interface maken via speciale bijgeleverde software (Overlay Designer). Hiervoor zijn volgens Sensel geen speciale programmeerwaliteiten vereist, de software werkt intuïtief met iconen en afbeeldingen die naar de 'ontwerpruimte' zijn te slepen. De zelf ontworpen interface kan na het uitprinten gecombineerd worden met een dun velletje met magneetjes (de zogenaamde Innovator's Overlay). Het apparaat herkent

dan – nadat er via de software een koppeling is gemaakt – de nieuwe interface door de magneetjes op dit vel. Wie over een 3D-printer beschikt, kan de ontworpen interface structuur geven zodat het voelt alsof je een knop indrukt (tactiele feedback). Op deze manier ontwierp designer en muzikant Adriano Clemente een interface met drumpads, sliders en controllers om het geluid te bewerken en een mini-keyboard, de zogeheten music production controller. De muzikant die een andere indeling prefereert of instrumenten wil toevoegen of verwijderen, kan volgens Sensel op dit ontwerp voortborduren of zelfs iets nieuws verzinnen.

De Sensel Morphing is redelijk betaalbaar. Het apparaat inclusief een overlay naar keuze kost 299 dollar. Voor wie uitsluitend muziek wil maken, is er een pakket samengesteld met drie overlays (piano, drum en music production controller voor 329 dollar). Een enkele 'lege' overlay voor het maken van een eigen interface kost 35 dollar. www.sensel.com

'ZE REGISTREREN DE AANRAKING VAN EEN VEERTJE OF HAARTJES VAN EEN PENSEEL'

LIVEMUZIEK OP DE IC

SNELLER EN BETER GENEZEN

Er moet voortaan livemuziek klinken op de intensive care. De projectgroep MuzIC is ervan overtuigd dat musici aan bed een positieve invloed hebben op zowel patiënt als omgeving. Het team is op zoek naar bewijzen. Door Jimmy Tigges Illustratie: Robert Swart

“De eerste keer dat wij op een IC speelden, zag je verpleegkundigen kijken van ‘wat is dit?’,” vertelt violiste Suzanne Groot. “De praktijk wijst uit dat, zodra je aan het bed gaat staan spelen, ze zien wat het doet met de patiënt, de familie én het personeel. Dat de patiënt rustig wordt en dat bloeddruk en hartslag dalen. De hele afdeling gaat een tandje lager.” Groot vormt met Maria Eldering de Haarlemse Violdiva’s. Het duo maakt deel uit van MuzIC, een samenwerking tussen ervaringsdeskundigen, professionele musici, wetenschappers, verpleegkundigen en muziektherapeuten. De projectgroep werd in maart bijeengezocht door verpleegkundige Lorette Gijsbers, nadat zij had gezien welk effect het spel van de bekende harpist Remy van Kesteren voor diens zieke neef had op de hele afdeling. Het projectteam richt zich in de pilotfase met zijn ‘muzikale interventies’, zoals de sessies worden genoemd, op het Spaarne Gasthuis in Haarlem en het UMC in Utrecht. In juli ging een afvaardiging op studiereis naar Manchester, waar een dergelijk project al langer loopt. Groot was onder de indruk: “In Engelse ziekenhuizen lopen overal musici rond met hun instrument onder de arm. Er zijn dagelijks concerten in de hal. Nederland kent de cliniclowns en soms een concert in een ziekenhuishal. We komen er met zijn allen langzaam achter dat muziek een helende werking heeft. Het doet iets met de mens.”

HELEND EFFECT

Van Beethoven tot Miles Davis: muziek dringt pijn en angst terug en beïnvloedt bloeddruk, hartslag en ademhaling, blijkt

uit onderzoeken met opgenomen muziek. De effecten werken ook door als de patiënt het dagelijkse leven weer oppakt en mogelijk gebukt gaat onder een post intensive care syndroom (PICS). Groot lag zelf ooit langdurig op de IC. Haar vader nam haar lievelingsmuziek mee: Bach, Brahms: “Ik was zwaar geseedeerd, lag aan de beademing, maar ik weet alles nog. Het heeft mij ook daarna geholpen.” Veel patiënten blijken cognitieve problemen te hebben en moeite om het sociaal leven op te pakken, als ze na een kritieke fase naar huis gaan. “Op deze manier kun je die enorme impact een klein beetje verlichten,” zegt Sanne van der Zee. De IC-verpleegkundige zag bij de proefsessies bevestigd dat live muziek aan bed meer binnenkomt dan cd-muziek: “Het is heel emotioneel, de sfeer verandert op de afdeling, wordt anders dan het steriele technische IC-idee. Dat is ook ons doel: *humanising intensive care*, de IC minder klinisch maken.” Mooi dat ziekenhuizen de toegevoegde waarde ervan inzien, vindt Groot: “De IC is een gesloten afdeling. Het is spannend om daar te zijn, terwijl het een afdeling is als alle andere.” Patiënten worden behoedzaam benaderd. “We vragen van tevoren waar iemand van houdt. Een mevrouw was gek op Aznavour. Dan gaan Maria en ik samen uitzoeken hoe we dat gaan doen. Als iemand graag *De Vlieger* van André Hazes hoort of K3, dan gaan we daarmee aan de slag. Maria is afgestudeerd muziektherapeute. Zij komt uit de lichte muziek, ik uit de klassieke. Wij vullen elkaar heel goed aan.”

De aanwezigheid van een muziektherapeut tijdens een interventie is belangrijk, zegt klinisch neuropsycholoog Artur Jaschke: “Als de bloeddruk stijgt kan een therapeut daarop inspelen door bijvoorbeeld langzamer te gaan spelen.” Groot: “Het is meer dan muziek maken alleen. Als kinderen gaan dansen op je muziek, moet je daarop inspelen. Interactie is belangrijk, het gesprek aangaan met de patiënt. Je staat voortdurend de stemming te peilen. Ik vergelijk het wel met de schilderijtentoonstelling van Moes-sorgski, iemand die langs verschillende schilderijen loopt: je maakt een muzikale wandeling over de IC, komt steeds in een andere situatie.”

PROFESSIONALISERING

De ruime media-aandacht voor het project genereerde veel reacties van geïnteresseerde musici. Van der Zee: “We hebben er tien geselecteerd. Die zijn we aan het trainen, met hulp vanuit Manchester. De IC is natuurlijk geen gangbare omgeving om muziek te maken. Vanaf 2019 willen we structureel twee keer per week in Haarlem en twee keer per week in Utrecht spelen. Er was meer animo voor, maar we kunnen zo’n grote groep niet in een keer opleiden. Dat gaan we gefaseerd doen.” Er is ook op diversiteit aan genres geselecteerd, zegt Groot: “Nee, geen heavy metal, dan zit je ruim boven de gemiddelde hartslag. Maar er zit bijvoorbeeld wel een gitarist tussen die Clapton speelt.” Spelen op een IC vergt een sterke geest. Groot: “Er gebeuren ook vervelende dingen. Soms wordt iemands behandeling gestopt en vraagt de familie om wat

‘SOMS WORDT IEMANDS BEHANDELING GESTOPT EN VRAAGT DE FAMILIE OM WAT TE SPELEN VOORDAT DE PATIËNT OVERLIJDT’

te spelen voordat de patiënt overlijdt. Je weet pas dat je dat aankunt, als je onder begeleiding op zo’n afdeling loopt. In Manchester bezochten we ook de kinder-IC. Daar spelen kon ik niet, mijn hart brak.”

“Het is geen bezigheidstherapie om wat werk te krijgen,” waarschuwt Jaschke. “Op de IC krijg je geen applaus als artiest. De crux is *music based intervention*. Je speelt voor iemand anders, niet voor jezelf. Daar moet je je muziek op aanpas-

sen. Je bent met de cliënt bezig. Dat is fundamenteel anders dan wat een artiest in een zaal doet. We bieden onder begeleiding gecontroleerd, gestructureerd muziek aan in een medisch-academisch veld.”

Een professioneel niveau is vereist, vertelt Van der Zee. “Je moet flexibel zijn en kunnen improviseren. Zonder bladmuziek, want dan is interactie met de patiënt onmogelijk. En niet zover in de emoties meegaan dat je niet kunt doorspelen.” Uiteindelijk wil de projectgroep het live

musiceren op de IC door heel Nederland genormaliseerd zien. Gesprekken met andere ziekenhuizen zijn gaande. Van der Zee: “Om het goed aan te pakken moeten we eerst het bewijs leveren dat het werkt en ontdekken wat in de praktijk wel of niet werkt. De volgende stap is aansluitend onderzoek.” Jaschke: “Het gaat om de reacties van de bloeddruk, de hartslag, de kwaliteit van leven. Die data moeten we verzamelen en analyseren. Het project moet wetenschappelijk onderbouwd worden.”

25 JAAR SENA

1993

SEna

Sena 1993 ▶ 2013

Sena performers

2018

WAT HEBBEN MUZIKANTEN AAN SENA?

Sena viert dit jaar haar 25-jarig jubileum. Drie musici vertellen over hun ervaringen met Sena de afgelopen twee decennia en wat ze aan de organisatie hebben gehad. Door Jeroen Akkermans

LODEWIJK VAN GORP

Het is bijna een onderdeel van het genoegen, de onzekerheid over het bedrag dat Sena dit jaar gaat uitkeren. “Ik ontvang sinds 1997 jaarlijks een bedrag dat schommelt tussen de € 40 en € 3000. Dus soms kun je er bij wijze van spreken van op reis, een andere keer koop je een goede fles wijn. Maar hoe hoog het ook is, het is altijd welkom. Sena is alleen al daarom een zegen.”

Eigenlijk is hij net iets te laat geboren. Van Gorp, die behoort tot de meest gevraagde sessiemusici van Nederland, kwam eind jaren negentig in de band van Marco Borsato terecht. “De periode met de blijvend grote hits was toen eigenlijk al een beetje voorbij, of ik werkte er niet aan mee, bleek later. De oude harde kern wel, en die houdt daar nog steeds elk jaar flink wat aan over, denk ik. Maar ik klaag niet hoor! Ik ben tevreden met wat ik incasseer, want het is altijd een fijn extraatje. Bovendien doet Sena meer dan jaarlijks een bedrag op je rekening storten.” Van Gorp stond onlangs in het zonnetje in *Humble Heroes*, een streamingprogramma waarin sessiemusici hoofdartist zijn. Ze vertellen over hun vak en spelen live een aantal muziekstukken van eigen keuze. Van Gorp speelde samen met gitarist Tim Eijmaal eigen interpretaties van *My*

funny Valentine en *Jealous guy*. “Een initiatief dat mogelijk is gemaakt door Sena Performers. Heel tof dat ze iets ondernemen om de sessiemusicus, die doorgaans vooral als sideman zichtbaar is, een meer persoonlijk gezicht te geven!”

Er is alleen één ding waar Van Gorp moeite mee heeft: de aanmeldprocedure voor het repertoire. Waar hij vroeger handtekeningen van producers kon ophalen door ze een papieren formulier te laten ondertekenen, moet hij dat nu digitaal regelen. “Dat lukt soms niet na een (studio)optreden, dus moet je dat naderhand doen. Dat is best een hoop gedoe. Het is over het algemeen lastig om het bewijs te leveren dat je aan een productie hebt meegewerkt. Maar het zou kunnen dat de nieuwe Sena-app het leven een stuk gemakkelijker maakt. Ik ken hem nog niet goed, maar wie weet.”

BART WIRTZ

Van de paar tientjes per jaar moet saxofonist Bart Wirtz het niet hebben. Maar dat doet niets af aan de waarde die Sena voor hem heeft, verklaart Wirtz. “Ik heb veel aan ze te danken.” Zo organiseert hij sinds 2015 Jazz in de Kamer, een jaarlijks terugkerend huiskamerfestival in de Leidse binnenstad waar gerenommeerde muzikanten optreden. Toen hem werd gevraagd om

dit festival op poten te zetten, zocht Wirtz een subsidiepotje. Dat vond hij bij Sena Performers, dat hetzelfde uitgangspunt hanteerde als Wirtz: iedereen moet naar behoren betaald worden. “Een muzikant krijgt minimaal € 250. Dat is niet meer dan redelijk. Daarnaast zorgen we voor een lekkere sfeer en goed eten. Dat zou allemaal niet gaan zonder de Sena-subsidie. Met de kaartverkoop kun je hooguit de catering betalen. Het is dus geweldig dat Sena dit soort kleine festivals mogelijk maakt.”

Wirtz presenteert daarnaast elke zondagavond samen met Rolf Delfos het radioprogramma Dutch Jazz op SublimeFM. In het programma, dat zonder de Sena Performers-steun niet zou bestaan, staan onder meer relatief onbekende jazzartiesten centraal. Volgens Wirtz is zijn wekelijkse uurtje het enige radioprogramma in de ether dat nog aandacht besteedt aan Nederlandse jazz sinds het wegvallen van Radio 6. “Ze doen nog wat op internet, maar het bereik van de voormalige zender is een stuk kleiner geworden. Dankzij Sena Performers is het toch mogelijk om de Nederlandse jazz op de radio te promoten. Dat ze dit, naast kleine festivals en ondersteuning van jonge talenten, mogelijk maken, mag best eens doordringen tot het grote publiek.”

CEES SCHRAMA

Als sessiemuzikant heeft Cees Schrama bijdragen geleverd aan honderden opnames. Hij was dan ook “best wel nieuwsgierig toen er in 1993 in Hilversum een oprichtingsvergadering was”. “Eindelijk zou er geld verdeeld gaan worden. Ik ging ernaartoe, samen met gitarist Eric Boom. Daar zagen we Hans Kosterman zitten naast een FNV-man. Dat beviel ons niets. We waren libertijns, en hadden niet zoveel op met de PvdA. Als die partij erbij betrokken is, kan er niks van terechtkomen, dachten we. Hans is naderhand een goede vriend van me geworden, en het was een hele bekwame man, maar op de oprichtingsvergadering was hij ook zoekende. Al met al kwam het nogal amateuristisch over. Dus ik dacht: bekijk het maar, dat wordt helemaal niks, ik word geen lid. Een jaar later kreeg ik een belletje van een oud-collega bij Polygram. Die zei: ‘Je moet lid worden joh, je laat een hoop geld liggen.’ Dat maakte wel indruk, dus ik ging er eens goed voor zitten. Ik kamde talloze platen met bijdragen van mij door om bewijs te verzamelen, vulde tientallen lijsten in, haalde handtekeningen op, enz. Probleempje was wel dat ik vaak zwart had gespeeld, bij kleine maatschappijen. Dat telde natuurlijk niet mee. Maar goed, ik heb ook ontzettend veel gedaan voor grote maatschappijen, met artiesten als Rob de Nijs en Boudewijn de Groot en Shocking Blue. Nou, het eerste jaar kreeg ik 35 gulden, voor een nummer met Golden Earring. Dank denk je: heb ik daar nou al die lijsten voor ingevuld? Maar ik was wat ongeduldig, Sena was net opgericht en de administratie was nog niet op orde. In ieder geval, het bedrag is elk jaar groter geworden. Ik krijg nu jaarlijks zo’n € 5500: een soort pensioen, zeg maar. Daar ben ik ontzettend blij mee. Jammer is wel dat bij een aantal opnames muzikanten staan die helemaal niet aanwezig waren! Dat is zuur, maar daar kan Sena niet veel aan doen. Om dat allemaal goed uit te zoeken kost tijd en geld, dat snap ik wel. Waar ik ook blij van word, is de aandacht die Sena Performers middels financiële ondersteuning geeft aan projecten van talentvolle musici.”

Bart Wirtz
fotograaf: Frank de Graaf

Lodewijk van Gorp
fotograaf: Tjitske Sluis

Cees Schrama
fotograaf: Minke Faber

EIGEN BEHEER-ARTIESTEN LOPEN INKOMSTEN MIS

LABELS INNEN STEEDS VAKER DE PRODUCENTENVERGOEDING

Labels claimen in toenemende mate een deel van de producentenvergoeding voor eigen beheer-artiesten, zelfs als ze op dit gebied weinig of niets doen. Naast misgelopen inkomsten dreigt hierdoor stemverlies in de Vergadering van Producenten. Maar dat is niet de bedoeling, zegt voorzitter Peter Boertje. “We gaan zoeken naar een oplossing.”

Door Jeroen Akkermans illustratie: Robert Swart

Het lijkt een inkoppertje. Artiesten die in eigen beheer een opname maken, krijgen van Sena niet alleen een artiestenvergoeding, maar strijken ook het producentenaandeel op. Ze zijn immers uitvoerend kunstenaar én producent. De praktijk leert echter dat ‘uitvoerende producenten’ bijna altijd wordt gevraagd hun producentenaandeel met een distributeur of licentielabel te delen, zegt artiestenmanager Jacco van Lanen. “Bij licentiecontracten is het al langere tijd staande praktijk dat de labels het producentenaandeel bij Sena claimen en naderhand een deel hiervan aan de artiest overmaken. Meestal is dat op 50/50-basis. Nu valt daar misschien in het geval van licentiecontracten nog wel wat voor te zeggen: de inkomsten van labels slinken immers en ze investeren wel degelijk in de release. Bij distributie van eigen beheer-albums is het minder makkelijk te rechtvaardigen: ze verzorgen dan immers alleen de distributie en investeren niet in het product.”

NIET IN MEEGAAN

Ook raken Dra Smit, beleidsmedewerker bij de Kunstbond/Ntb, constateert dat labels steeds vaker het producentendeel

claimen en zelfs volledig incasseren. “Dit is standaard bij licentiecontracten van eigen beheer-producties. Wij adviseren altijd om hier niet in mee te gaan, het kostenargument is namelijk onzinnig. In de eerste plaats is het ondernemersrisico voor het label, kosten horen daar nou eenmaal bij. Verder valt het met die kosten wel mee. Promotie en marketing zijn vaak ver onder de maat, ze zetten wat op online-platforms als Spotify en verder gebeurt er niets. En als er inkomsten zijn, verdienen ze er goed aan: ongeveer 80% van de opbrengsten gaat naar het label.” Volgens Smit laten veel artiesten zich in het pak naaien omdat ze niet sterk genoeg staan. “Dit zal iemand als Hardwell niet overkomen. Maar voor een beginnend artiest die zijn plaatje uitgebracht wil zien, is het lastig een vuist te maken. Toch moet je dat proberen te doen. Het is en blijft onderhandelbaar.”

STEMRECHT

Het mislopen van inkomsten is voor Van Lanen echter niet het grootste bezwaar tegen dit soort overeenkomsten. Dat bewaart hij voor het feit dat labels vaak het producentenaandeel zélf willen innen en op basis van gemaakte afspraken een deel

aan de artiest uitkeren. Dit heeft volgens hem tot gevolg dat producent-artiesten niet de status van aangeslotene krijgen, waardoor zij onder andere geen stemrecht hebben binnen de Vergadering van Aangeslotenen van Producenten. En dat klopt. Volgens Milan ter Weijden, General Counsel bij Sena, heb je alleen stemrecht vanaf een bepaald drempelbedrag, mits dat bedrag rechtstreeks door Sena aan de artiest of de producent is uitgekeerd en niet via een andere partij. Ze merkt hierbij op dat dat anders ligt als de andere partij (bijvoorbeeld een agent) gemachtigd is om namens een artiest en/of producent de vergoeding van Sena te ontvangen. In dat geval heeft de betreffende artiest en/of producent die de volmacht afgeeft, wel een exploitatieovereenkomst met Sena gesloten. “Het stemrecht kan dus kennelijk behouden worden als je een volmacht verleent. Dit klinkt nogal juridisch en moet nader onderzocht worden, maar wellicht is dit een oplossing om stemverlies te voorkomen,” zegt Van Lanen. “Een meer voor de hand liggende oplossing is echter om Sena het artiestendeel rechtstreeks aan de artiest te laten uitkeren. Het opvallende is alleen dat internationale labels hier niks op

tegen lijken te hebben in tegenstelling tot Nederlandse. En als verdeling bij de bron niet gaat, zou Sena in ieder geval aan de artiest moeten rapporteren wat er aan het label is overgemaakt. Dan kan Sena het artiestendeel aanmerken als betaling aan de artiest (wat stemrecht kan opleveren) en is er voor de artiest ook nog een stukje controle mogelijk. Op deze manier sla je twee vliegen in één klap: behoud van stemrecht en transparantie over de geïncasseerde gelden.”

Peter Boertje, voorzitter van de Sena-sectie van Producenten, erkent het probleem en gaat er een agendapunt van maken voor de Vergadering van Producenten. Volgens hem ligt een rechtstreekse verdeling door Sena alleen niet voor de hand. “In ieder geval niet in eerste instan-

tie: een label moet eerst uit de kosten komen, waardoor de verdeelsleutel nog niet vastligt. In een later stadium zou Sena wél rechtstreeks aan de artiest-producent kunnen uitkeren op basis van een in het contract vastgelegde verdeelsleutel. Dit zou dan aan Sena moeten worden doorgegeven. Het afgeven van een volmacht

lijkt me trouwens ook een interessante constructie om stemrecht te behouden, dat moet zeker onderzocht worden. De vergadering zal ongetwijfeld ook met andere oplossingen komen, er zitten creatieve mensen. Er moet in ieder geval iets gebeuren, want verlies van stemrecht is absoluut niet de bedoeling.”

CELLO-UNDERGROUND

Door Anita verheggen Fotografie: Ivo van der Bent

Een week lang werd het Amsterdamse Bimhuis in bezit genomen door de wereldwijde cello-underground tijdens het CELLOFEST (powered by Sena Performers). Dit is een nieuw programmaonderdeel van de Cello Biënnale; ooit door artistiek directeur en cellist Maarten Mostert bedacht en inmiddels uitgegroeid tot het meest diverse en succesvolle cellofestival van Nederland. Voor het CELLOFEST haalde Mostert een internationaal gezelschap van top-cellisten uit verschillende muziekgenres naar Amsterdam: van jazzrock, pop, worldjazz en alternative tot electro-impro.

Zo presenteerde Maya Beiser (USA), door het muziekblad

Rolling Stone een 'cello rock star' genoemd, op de slotavond van het CELLOFEST het multimedialproject 'The Day'. Cello met elektronica en loops, door Beiser met een enorme intensiteit gespeeld. Daarna componeerde cellist Maarten Vos met behulp van

computers, pedalen en cello een soundscape dat mooi harmonieerde met de, vanuit het Bimhuis altijd goed zichtbare, skyline van Amsterdam. Het was een totaal andere muzikale beleving dan het concert van de Zuid-Afrikaanse cellist Abel Selacoe

dat een dag eerder plaatsvond. Hij verbindt de cello met African song en blues en zijn trio Chesaba speelt zo meeslepend dat iedere zaal (ook het doorgaans keurige 'klassieke' publiek) na korte tijd op z'n kop staat. Het CELLOFEST en de Cello Biënnale

bewijzen dat de cello een zeer veelzijdig instrument is dat zowel het oudere, doorgewinterde publiek als jonge nieuwsgierige luisteraars trekt. Het instrument en z'n bespelers hebben een gouden toekomst net als de Biënnale zelf.

Maya Beiser bedankt het publiek

Maarten Vos

Bartolomey Bittmann foto: Jelle Verhoeks

Chesaba foto: Ben Bonouvrier

Ecce Cello foto: Jelle Verhoeks

Harald Austbø foto: Jelle Verhoeks

Mela Marie Spaemann foto: Jelle Verhoeks

The visit foto: Jelle Verhoeks

In januari 2019 lanceert minister Van Engelshoven tijdens de Eurosonic-conferentie een nieuw fonds speciaal gericht op popmuziek. Dit is een investeringsfonds dat dankzij financiële bijdragen van Sena en OCW tot stand is gekomen en popmuzici moet helpen bij de opbouw van een duurzame carrière. Er zijn twee onderdelen, een bij het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en een bij het Fonds Podiumkunsten (FPK). Het FPK is verantwoordelijk voor het deel dat gaat over ondersteuning van individuele artiesten. Anita Verheggen, namens Sena Performers lid van de Raad van Aangeslotenen (RvA) en beleidsmedewerker bij de Ntb/Kunstenbond, heeft jarenlang gelobbyd voor dit fonds. Door Nelleke Slot foto: Minke Faber

'Hopelijk brengt het investeringsfonds Pop een omwenteling in de popsubsiëring teweeg'

Ben je tevreden met het resultaat van je lobby?

"Ja, het is fantastisch dat OCW besloten heeft om de 3 ton die wij vanuit Sena ter beschikking hebben gesteld te matchen met 6 ton. Zo krijgt de popsector, toch al niet overmatig met subsidie bedeed, een stevige financiële impuls. Wij willen een regeling waar popmuzici echt wat aan hebben. Samen met Michiel ten Veen, RvA-lid namens de Producenten, probeer ik dit te realiseren. Dat vergt het nodige denk- en puzzelwerk, ruggespraak met de popsector, o.a. met de Popcoalitie die dit plan ondersteunt, en constructief overleg met het FPK dat de regeling voor popmuzici met veel enthousiasme ontwerpt en gaat uitvoeren. Hopelijk brengt het een omwenteling in de popsubsiëring teweeg."

Hoe gaat de regeling er uit zien?

"Het is een regeling voor popmuzici in

de mid-career-fase. Zij kunnen via een speciale portal, samen met hun zakelijke partners, een plan indienen. Als het plan aan de criteria voldoet legt het fonds een bedrag bij. Het is een zogenaamd revolverend fonds: een deel van het bedrag dat aan een artiest/zakenpartner wordt toegekend is een gift en een deel een renteloze lening die na een aantal jaren moet worden terugbetaald. Dat lening-deel vloeit terug in het investeringsfonds zodat andere artiesten daar weer van kunnen profiteren. Bij het Sena Performers Muziekproductiefonds hebben we goede ervaringen met een vergelijkbaar leningsysteem."

Aan welke criteria moet een aanvraag voldoen?

"Het is de bedoeling dat de aanvragen niet aan de hand van artistieke criteria worden beoordeeld. Wel zal er worden gecheckt of het plan realistisch is op basis van zo

objectief mogelijke criteria. Het FPK en Sena willen ook een check inbouwen of de afspraken tussen de artiest en zakelijke partners voldoen aan de normen van Fair Practice. De popsector heeft veel verschillende subgenres met elk een eigen werkwijze en een verschillend verloop van artiestencarrières. Het is onmogelijk om deze diversiteit te vertalen naar één, voor iedereen op dezelfde manier, geldende set van criteria. Daarom zullen we waarschijnlijk niet kunnen ontkomen aan een pool van experts die de ingediende plannen toetsen. We zijn met het FPK in gesprek over welke experts we daarvoor vragen."

Wanneer vind je het fonds geslaagd?

"Als de regeling echt aansluit bij de praktijk, voldoende toegankelijk is voor alle popgenres en musici werkelijk vooruit helpt, ook met een eerlijker verdeling van de inkomsten en rechten."

COLUMN HENK WESTBROEK

PARELTJES IN POPLAND

In Nederland presenteert Jan Douwe Kroeske al jaren een programma waarvan de naam illustreert dat Jan Douwe vanwege zijn lengte – twee meter – over muzikaal overzicht beschikt. Om over zijn inzicht maar te zwijgen. Een ander pareltje in Popland is *De Wereld Draait Door*. Daarin mogen muzikanten soms wel een dikke minuut laten horen hoe goed ze zijn, waarna een popprofessor een minuut of 3 de tijd krijgt om de genialiteit uit te leggen van dat wat je niet mocht horen. Popmuziek is namelijk – anders dan het gebabbel erover – schadelijk voor de kijkcijfers. In televisievaktermen noemen ze popmuziek een zalmoment. En zalmomenten zijn voor een tv-programma minstens zo akelig als de smaak van bloedworst voor een veganist. Om de kijkcijfers hoog te houden, moet muziek binnen DWDD zoveel mogelijk vermeden worden. Daardoor wordt het een opgave van jewelste om de kijker te laten geloven dat het programma diepe liefde voor muziek ademt. Chapeau voor het team van DWDD want het lukt ze. Het bizarre is dat bij een programma als *Veronica Inside* op nota bene een commerciële zender complete liedjes te horen zijn van soms wel 4 minuten lang. Petje af voor Johan Derksen.

Voor Jools Holland maak ik een diepe buiging. Zijn programma op de BBC waarbinnen al ruim 25 jaar het beste van de popmuziek in al zijn verschijningsvormen te horen is, blijft onmisbaar. Als je op de hoogte gehouden wilt worden van wat nieuw en goed is en van wat oud is, maar wel goed is gebleven. Jools is een magistrale pianist die graag met een artiest meespeelt als hem dat gegund wordt en als het liedje dat hebben

kan. Als presentator is hij onovertroffen. Hij zegt hoe een band heet en dat is het dan. Of hij zegt dat een artiest al menigmaal in het programma optrad en daar blijft het verder bij. Als Jools Holland uit zijn slof schiet, zegt hij dat hij de artiest goed vindt. Punt. Ik heb hem ook wel eens horen beweren dat een artiest legendarisch was, maar dat betrof Paul McCartney, iemand van wie je moeilijk zeggen kunt dat hij het niet is. Jools Holland praat niet over muziek, hij laat het horen.

Soms lees ik in een Nederlandse krant een recensie over werk van een artiest die ik al bij Holland zag optreden. Anders dan Jools, die trouwens al tegen de 60 loopt, bedient de oudere generatie Nederlandse popschrijvers zich graag van een uniek jargon. Het gebruik van de term 'urgent' springt daarbij in het oog. Een normaal mens luister naar muziek en voelt daar wel eens wat bij; verdriet bijvoorbeeld of beginnende geilheid of de aandrang om te gaan dansen. Nederlandse poprecensenten daarentegen voelen wat wij gewone stervelingen niet voelen kunnen; UR-GEN-TIE. Als een compositie en de uitvoering ervan urgent is, neigt het naar het geniale. Als urgentie daarentegen ontbreekt, kun je met goed fatsoen niet meer van acceptabele muziek spreken. Hoe je urgentie herkent is mij en u niet gegeven, tenzij u uitgerust bent met een superieur en benijdbaar gevoelsleven.

'IN TELEVISIEVAKTERMEN NOEMEN ZE POPMUZIEK EEN ZALMOMENT'

FREEZE FESTIVAL
14 EN 15 DECEMBER
LEEUWARDEN

**EUROSONIC
NOORDERSLAG (ETEP)**
16 – 19 JANUARI
GRONINGEN

FLAMENCO BIËNNALE
18 JANUARI – 10 FEBRUARI
SCHOUWBURGEN EN CONCERTZALEN
IN 10 STEDEN

I was born with a bothered mind made me tense, and a
little shy everytime I'd turn around
I hesitated for a while You might say I am a doubtful guy
yes I doubt 'bout this and that and why, it's truly not so
bad as long as you keep the fear from your mind

(UIT: HAPPY CAMPER: BORN WITH A BOTHERED MIND)

